

عنوان: ارزیابی میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در پساکرونا

فاطمه زهرا پورمجلسی^۱ و سولماز نورآبادی^۲

اطلاعات مربوط به

چکیده

مقاله

هدف این پژوهش ارزیابی میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در دوران بعد از کرونا از نگاه آموزگاران است. این تحقیق از نظر ماهیت، در زمره تحقیقات کمی، از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۳۹۹ آموزگاران موظف دوره دوم ابتدایی در مدارس منطقه ۱۱ شهر تهران بودند که ۲۲۱ آموزگار با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت بررسی اهداف اخلاقی نظام آموزشی، از روش کتابخانه‌ای و ابزار فرم فیش‌برداری؛ و برای بررسی وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان از ابزار فرم پرسشنامه محقق‌ساخته استفاده شد. طبق یافته‌های پژوهش، به اهداف اخلاقی در اسناد بالادستی گوناگون پرداخته شده و اهداف اخلاقی زیادی مصوب شده است؛ اما نوع دسته‌بندی و نگرش به اهداف اخلاقی، در اسناد گوناگون متفاوت هستند. لذا همسوسازی و انجام اصلاحات در زمینه اهداف اخلاقی ضروری است. علاوه بر ارزیابی وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان نشان داد میزان تحقق اهداف اخلاقی در حد متوسط به بالا بوده و دانش‌آموزان این دوره از وضعیت اخلاقی نسبتاً مطلوبی برخوردارند؛ اما میانگین تحقق اهداف اخلاقی تنها کمی از سطح متوسط، بالاتر بوده است و هنوز با تحقق کامل این اهداف، فاصله زیادی وجود دارد.

کلید واژگان

ارزیابی، اهداف اخلاقی، دوره ابتدایی، مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، پساکرونا

^۱. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشکده حکمرانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران Email: fatemehzahrappourmajlesi@gmail.com

^۲. نویسنده مسئول: دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده حکمرانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران Email: nourabadi@shahed.ac.ir

مقدمه

آموزش و پرورش وسیله پیشرفت کشور است (خامنه‌ای، ۱۳۹۹) و در هر جامعه مسئولیت خطیر فراهم کردن موجبات رشد و تعالی افراد از یکسو و ترقی و تکامل جامعه را از سوی دیگر بر عهده دارد. این نهاد در پروراندن فرد و بالنده کردن جمع نقش حیاتی دارد (حیدری، ۱۳۹۸). رسالت آموزش و پرورش تعلیم و تربیت دانش‌آموزان است و تعلیم و تربیت در همه اعصار و نسل‌ها، مهم‌ترین کار بشر در زندگی بوده است (خوب‌چهره و اکبری، ۱۳۹۸). «یکی از عناصر مهم و بنیادی تعلیم و تربیت، هدف تربیت است. تربیت همه‌جانبه فرد از هدف‌های عمده آموزش و پرورش محسوب شود» (صافی، ۱۴۰۱: ۲۰).

«تربیت در واقع عبارت است از آماده‌سازی شرایط پیرامونی فرد برای ایجاد تغییرات مطلوب برای رسیدن به رشد و کمال مطلق در آدمی» (حاجی‌بابائیان امیری، ۱۳۹۸: ۲۱-۲۰). «با تربیت انسان می‌توان پتانسیل‌های فردی را توسعه داد تا بتواند به عنوان فرد و اعضای جامعه، زندگی پهنه داشته باشند» (نوریندارواتی، مولیوتو و هاسیم، ۲۰۲۲). «تربیت دارای ساحت‌های متعددی است که در بین آن‌ها، تربیت اخلاقی یکی از مهم‌ترین ساحت‌های فرایند تربیت و مقدم بر سایر ساحت‌ها، بلکه زیربنای آنهاست» (گینر سورلا و چپ من، ۲۰۱۷: ۲).

اخلاق از نقش بسیار مهمی در آموزش و تربیت برخوردار است. «برای تبدیل‌شدن به یک شهروند بهتر، اخلاق باید به عنوان راهی در نظام آموزشی قرار گیرد» (عطایی و عزیزی‌نژاد، ۱۴۰۱). «اخلاق یک مفهوم فلسفی و به مثابه استاندارد رفتاری است که طیف وسیعی از شرایط را در برمی‌گیرد» (چرخاب، حسین‌پور و نصیری، ۱۳۹۹) و تعیین‌کننده سرنوشت افراد و سعادت یا شقاوت انسان‌ها است تا آنجا که پیامبر اسلام (صلی‌الله علیه و آله) هدف از بعثت خود را تمییم اخلاقی می‌داند.

با توجه به اینکه فهم و رعایت اصول اخلاقی، زمینه‌ساز رسیدن به مقام ولای انسانی است، «تربیت اخلاقی یکی از مهم‌ترین ابزارهای پرورش انسان مطلوب و از مهم‌ترین ابعاد تربیت است که زمینه را برای انسان‌سازی و سعادت انسان فراهم می‌کند» (داودی و حسینی‌زاده، ۱۳۹۵). «علاوه بر ادیان الهی، فیلسوفان پیشین، هدف اصلی تربیت را پرورتن انسان‌هایی با اخلاق حمیده و آراسته به هنرهای اخلاقی معرفی کرده‌اند» (خجسته، ۱۴۰۰). تربیت اخلاقی «در واقع اقدامی در جهت ایجاد صفات اخلاقی مطلوب و دور کردن فرد از صفات و رفتارهای ضد اخلاقی بوده» (حاجی‌بابائیان امیری، ۱۳۹۸: ۲۲) و همچنین «فرایندی زمینه‌ساز و هدفمند جهت بکارگیری شیوه‌هایی برای رشد و شکوفاسازی قوای درونی، تقویت و ایجاد صفات، رفتارها و آداب اخلاقی و اصلاح و از بین بردن صفات و رفتارهای ناپسند است» (احمدی‌فرد و امیری، ۱۳۹۶: ۳۹).

اهمیت پرداختن به تربیت اخلاقی در عصر ما به مراتب بیشتر است. «اینترنت، تلفن‌های همراه، تلویزیون و سایر رسانه‌های اطلاعاتی و ارتباطی به سرعت در حال گسترش هستند و این جهانی‌شدن منفی، اخلاق و منش انسان امروزی را خدشه‌دار کرده است و فروپاشی اخلاق به عرصه‌های مختلف نیز کشیده می‌شود» (نوریندارواتی، مولیوتو و هاسیم، ۲۰۲۲). با فزونی انگیزه‌های فساد و انحراف، «برای حل مسائل اجتماعی، جامعه نیازمند رشد اخلاقی است» (نجارزادگان، ۱۳۸۶)؛ بنابراین «اگر آدمی بخواهد تعادل روانی و رفتاری داشته باشد و مقهور شرایط نشود و در روابط فردی و اجتماعی موفق باشد، باید به اخلاق و تربیت اخلاقی روی آورد» (محمودنژاد مقدم، ۱۳۹۷: ۱۳). به همین علت است که اندیشمندان در این قرن، تربیت اخلاقی را تنها تعلیم و تربیت شایسته و ضروری می‌دانند (کارور و همکاران، ۱۳۹۳).

«تربیت اخلاقی به عنوان یک وظیفه مشترک و همگانی در جامعه و از سوی نهادهای مختلف مورد پیگیری قرار می‌گیرد» (آرتنور، ۴ و دیگران، ۲۰۱۷: ۵۳) که از این بین، «تهاد آموزش و پرورش و در رأس آن معلمان تأثیر بسزایی بر رفتار اخلاقی دانش‌آموزان خواهد داشت» (النصاری، ۱۴۰۱). بنابراین «آموزش اخلاق و ارزش‌های اخلاقی همیشه یکی از اهداف اصلی و پایدار در نظام‌های آموزش در سطح دنیا بوده است» (بی‌شاف، ۲۰۱۶: ۹۷) و «تدریس اخلاقیات و ارزش‌ها به عنوان یک مسئولیت مهم و سنگین بر دوش نظام‌های آموزشی و تربیتی جهان احساس می‌شود» (کریسجانسون، ۲۰۱۵: ۴۵). «عمومی بودن این وظیفه و در عین حال در اولویت قرار داشتن این حوزه محتوایی در اکثر نظام‌های آموزشی در سطح دنیا، نشان از اهمیت بالای این ساحت از یادگیری دارد» (کریسجانسون، ۲۰۱۶: ۵۳۰). در ایران نیز مانند سایر

1. Rismiyyati Nurindarwati, Mulyoto and Dardiri Hasyim
2. Giner-sorolla and Chapman
3. Norindarwati and Molyotto and Haseem
4. Arthur
5. Bischoff
6. Kristjansson

کشورها تربیت اخلاقی اهمیت ویژه‌ای در نظام آموزشی دارد. «تربیت اخلاقی پاشنه آشیل نظام آموزشی کشور ایران است و نمی‌توانیم مأموریتی مهم‌تر از تربیت اخلاقی برای نظام‌های آموزشی تصور کنیم» (مهرمحمدی، ۱۳۹۷).

با توجه به شکل‌گیری ارزش‌های اخلاقی در دوره کودکی؛ توجه به دوره ابتدایی به عنوان بستری برای تربیت اخلاقی دانش‌آموزان مورد تأکید است. مهم‌ترین دوره تحصیلی در تمامی نظام‌های آموزشی و پرورشی جهان، دوره ابتدایی است. تربیت اخلاقی محدود به زمان خاصی نیست؛ «اما آنچه که در این میان اهمیت دارد، توجه به زمان آغاز آموزش‌هایی است که می‌تواند تأثیر بهتری بر دانش‌آموزان داشته و به نوعی آموزش‌های ارائه شده در آنان نهادینه شود و به عنوان ارزش‌های مهم مورد توجه واقع شوند» (وانگورو، ۲۰۱۸). «تربیت در دوران کودکی امری بسیار ظریف و حساس است که به داشته‌های زیادی از جمله علم، دانش، تجربه، درایت و صبر نیاز دارد» (سجادی، ۱۳۹۹).

با توجه به اهمیت تربیت اخلاقی در نظام آموزش و پرورش، «در اسناد بالادستی نظام آموزشی بر رشد فضایل اخلاقی دانش‌آموزان تأکید شده است و حدود و ثغور و درجه اهمیت آن را مشخص کرده است» (شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰). وجود اسناد بالادستی در حوزه‌های مختلف برای هر کشور ضروری بوده و به نوبه خود برای برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های خردتر راهگشا است و از آنجایی که تربیت اخلاقی یکی از مسئولیت‌های مهم نظام جمهوری اسلامی ایران است، در افق چشم‌انداز این اسناد، یک جامعه اخلاقی و متکی بر اصول اخلاقی تصویر شده است.

تعیین اهداف، اولین گام در فرایند برنامه‌ریزی درسی است. «اهداف آموزش و پرورش بسیار مهم هستند که یکی از اهداف آن، اهداف اخلاقی است» (سعادت‌مند و همکاران، ۱۳۹۷). از آنجایی که تربیت اخلاقی نیز یکی از ساحت‌های مهم تعلیم و تربیت است، نیازمند برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری دقیق اسناد بالادستی است. با توجه به حساسیت و نقش برجسته دوره ابتدایی در تربیت اخلاقی دانش‌آموزان، هدف‌گذاری برای تربیت اخلاقی در دوره ابتدایی ضروری است. در مصوبات مختلف شورای عالی آموزش و پرورش از ابتدای آغاز به کار این شورا تا ابتدای سال ۱۴۰۲، در چند مصوبه به اهداف اخلاقی در نظام آموزشی پرداخته شده است که بنابه دلایلی که در ادامه اشاره خواهد شد، مصوبه جلسه ۶۴۷ شورای عالی آموزش و پرورش انتخاب شد که در اهداف کلان دوره ابتدایی، ۲۱ مفهوم ارزشی بکار برده شده است که این اهداف معیار پژوهش حاضر است.

در زمینه تربیت اخلاقی پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است که به پژوهش‌های مرتبط در زمینه پژوهش حاضر اشاره می‌شود. علی‌پور-مقدم و ملکی (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان «شناسایی و اعتباریابی مبانی و اهداف الگوی برنامه درسی تربیت اخلاقی» به این نتیجه رسیدند که در پرتو اصول برنامه درسی تربیت اخلاقی با رویکرد اسلامی و توجه به مؤلفه‌های برنامه درسی رسمی و پنهان، می‌توان به تربیت اخلاقی و یادگیری مهارت‌ها و صلاحیت‌های اخلاقی دست یافت. حسینی (۱۴۰۰) در پژوهش خود تحت عنوان «نقدی بر اهداف ساحت تربیت دینی و اخلاقی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش» معتقد است که از عنوان ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی چنین برداشت شده است که تربیت اخلاقی همان انتقال و فهم محتوای اخلاقی دین است که واکنش انتقادی را برمی‌انگیزد. از اینرو لازم است که برای اهداف اخلاقی در این ساحت صورت‌بندی دیگری انجام شود.

اکرمی، دلاور و تمسکی (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «وضعیت کنونی تربیت دینی و اخلاقی دانش‌آموزان بر اساس شاخص‌های سند تحول»، بیان کردند که دانش‌آموزان در دو آزمون خودسنجی و همسال‌سنجی حداقل نمره ۱۲/۵ (در تربیت اخلاقی) و حداکثر نمره ۱۸/۴ (در تربیت اعتقادی) را در بازه صفر تا بیست کسب کردند و بر این اساس، در تربیت اخلاقی و اعتقادی نمره حد وسط به بالا را کسب کردند، اما وضعیت اخلاقی آنان نسبت به وضعیت اعتقادی‌شان نیازمند توجه بیشتر بود. همچنین نورنبدارواتی، مولیوتو و هاسیم^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «الگوی ارزشیابی برنامه‌های تربیت دینی و اخلاقی» بیان داشتند که برنامه تربیت اخلاقی و دینی به نتیجه مطلوبی رسیده است که لازمت این الگو توسط معلمان مدرسه اجرا شده است.

شک، لی، لیو، ژو و تونگی^۳ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان «ادراک نوجوانان از شخصیت اخلاقی و اثر خودافزایشی» انجام دادند. نتایج نشان داد که نوجوانان ویژگی‌های اخلاقی خود را بالاتر از سطح معمول درک می‌کنند و مطابق با فرضیه تأثیر خودافزایشی، پاسخ‌دهندگان خود را از نظر اخلاقی برتر از جمعیت عمومی نوجوانان می‌دانستند. بعلاوه پاریندوری، کری و لستری^۴ (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «ارزش‌های اصلی

1. Vankuru

2. Rismiylati Nurindarwati, Mulyoto & Dardiri Hasyim

3. Daniel TL Shek, Britta M Lee, Lucy L Liu, Xiaoqin Zhu & Jin Tongyi

4. Muhammad Abrar Parinduri, Abdul Kari & Hana Lestari

فرهنگ توپا در دیدگاه تربیت اخلاقی» انجام دادند. نتایج نشان داد که ارزش‌های اصلی فرهنگ توپا عبارتند از: خوشاوندی، شکوه، اقتدار و کاریزما، پیشرفت، حفاظت و درک متقابل. ضمناً هیچ تفاوتی در ارزش‌های فرهنگی اصلی مردم مسیحی و مسلمان توپا وجود ندارد.

با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین و همچنین اهمیت اخلاق و تربیت اخلاقی و ضرورت پرداختن به آن در نظام آموزشی به‌ویژه دوره ابتدایی و همچنین با توجه به عصر کنونی که با بحران اخلاقی مواجه است، توجه به وضعیت کنونی اخلاق در دانش‌آموزان و تفکر جهت ارائه تدابیر و راهکارهای برای ارتقای وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان ضروری به نظر می‌رسد. بنابراین پژوهش حاضر درصدد ارزیابی میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش از نگاه آموزگاران است تا قدمی در جهت توجه بیشتر به وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان برداشته شده و در صورت امکان، توجهات بیشتری از متخصصان برنامه درسی به آن جلب شود. در این راستا پرسش‌های ذیل طرح شده است:

۱. اهداف اخلاقی مطلوب در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش چگونه است؟

۲. وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب مشخص شده بعد از دوران کرونا چگونه است؟

روش پژوهش:

این پژوهش از نظر ماهیت، در زمره تحقیقات کمی؛ از نظر کاربرد پژوهش، کاربردی؛ و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها، پیمایشی است.

جامعه اطلاع‌رسان این پژوهش برای مشخص کردن وضعیت مطلوب قید شده در اهداف پژوهش شامل اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش و آثار علمی از جمله کتاب‌ها، مقالات، رساله‌ها و پایان‌نامه‌های داخلی و خارجی در زمینه تغییرهای اصلی پژوهش است که تمامی این موارد، مورد بررسی قرار گرفت و نمونه و نمونه‌گیری در این مرحله مطرح نبوده است. در مرحله اول، پس از مطالعه مقدماتی و مبنای نظری و پژوهشی، با استفاده از روش کتابخانه‌ای و ابزار فرم فیش‌برداری، مصوبه جلسه ۶۴۷ شورای عالی آموزش و پرورش به شماره ابلاغ ۱۳۰/۹۰۱ تصویب شده در تاریخ ۱۳۷۹/۳/۱۶، به دلیل جامع و کامل بودن انتخاب و به عنوان معیار اهداف اخلاقی برای وضعیت مطلوب در نظر گرفته شد.

در مرحله بعدی، جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی آموزگاران موظف دوره دوم ابتدایی در مدارس منطقه ۱۱ شهر تهران به تعداد ۳۶۰ آموزگار است که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و بر اساس جدول مورگان، ۲۲۱ آموزگار به عنوان نمونه انتخاب شدند.

در این پژوهش در مرحله دوم، برای جمع‌آوری اطلاعات، از ابزار فرم پرسش‌نامه محقق‌ساخته بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت استفاده شد. برای دستیابی به روایی این پرسشنامه از روش اعتباریابی صوری و محتوایی استفاده شد و با توزیع پرسشنامه بین ۱۲ نفر از صاحب‌نظران حوزه برنامه‌ریزی درسی اعتبار آزمون سنجیده شد. همچنین با توزیع ۳۰ پرسشنامه بین آموزگاران دوره دوم ابتدایی و سپس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه محاسبه شد. پس از توزیع و گردآوری پرسشنامه‌ها، داده‌ها در نرم‌افزار SPSS۲۶ وارد و سپس مورد تحلیل قرار گرفت. تحلیل داده‌ها از طریق آزمون امار استنباطی شامل آزمون T تک‌نمونه‌ای و آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شد.

یافته‌ها

یافته‌های بدست آمده برای پاسخ به سؤال فرعی اول: اهداف اخلاقی مطلوب در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش چگونه است؟

برای پاسخ به سؤال فرعی اول، ابتدا اسناد بالادستی نظام آموزش و پرورش در زمینه پرداختن به اهداف اخلاقی تحلیل شد و بر مبنای آن مناسب‌ترین و جامع‌ترین اهداف اخلاقی مصوب در اسناد بالادستی انتخاب شد.

لازم به ذکر است در مصوبات مختلف شورای عالی آموزش و پرورش به انحاء متفاوتی به این مسئله پرداخته شده بود. برای نمونه برنامه درسی ملی مصوب جلسات ۸۵۷ الی ۸۷۳ شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۹ الی ۱۳۹۱/۶/۲۸ است که رویکرد برنامه درسی و تربیتی آن «فطرت‌گرایی توحیدی» است. در این رویکرد به تربیت اخلاقی شخص دانش‌آموز در کنار سایر ابعاد تربیت توجه شده است و دانش‌آموز نهایتاً ۷ ویژگی را که بخشی از آن اخلاقی است، کسب می‌کند. هدف کلی برنامه‌های تربیتی این سند، تربیت یکپارچه عقلی،

ایمانی، علمی، عملی و همچنین اخلاقی دانش‌آموزان است. در الگوی هدف‌گذاری این سند، پنج عنصر تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق در چهار عرصه ارتباط دانش‌آموز با خود، خدا، خلق و خلقت به‌صورت بهم‌پیوسته تدوین می‌شوند. اخلاقی نیز یکی از عناصر پنج‌گانه هدف‌گذاری برنامه‌های درسی است که اهداف عنصر اخلاقی شامل ۷ هدف است.

در بخش مبانی برنامه درسی ملی، مبانی مختلفی بررسی شده است که در آن مبانی ارزش‌شناختی ارتباط نزدیکی با بحث تربیت اخلاقی دارد و در ارتباط با عرصه‌های چهارگانه خدا، خود، خلق و خلقت بررسی شده است که ارزش‌های مرتبط به خود مشتمل بر ۱۱ ارزش، مربوط به ساخت اخلاقی و حاوی ارزش‌های اخلاقی است.

برنامه درسی ملی به عنوان یکی از زیرنظام‌های اصلی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بوده و به منزله نقشه راه رسیدن به اهداف سند تحول بنیادین است. در سند تحول بنیادین نیز به تربیت اخلاقی و اهداف آن پرداخته شده است. برای نمونه یکی از مباحث اصلی مطرح شده در سند تحول بنیادین در زمینه تربیت اخلاقی، رسیدن به حیات طیبه است. رسیدن فرد به حیات طیبه، محصول نهایی تربیت اخلاقی و سایر ساختارهای مندرج در این سند است. در این سند ساختارهای شش‌گانه تربیت مطرح شده است که تربیت اخلاقی در ساخت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی قرار دارد؛ لذا تربیت اخلاقی با تربیت اعتقادی و عبادی در یک ساخت قرار گرفته و راهبردهای یکسانی نیز برای آنان ذکر شده است.

از بین ۸ هدف کلان مندرج در این سند، هدف کلانی که ارتباط بیشتری به تربیت اخلاقی در ساخت اعتقادی، عبادی و اخلاقی دارد؛ هدف کلان شماره ۱ است که عبارت است از: تربیت انسانی موجد، مؤمن و معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظائف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت‌جو و عاقل، عدالت‌خواه و صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، شجاع و ایثارگر و وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش، ولایت‌مدار و منتظر و تلاشگر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، بارزاده و امیدوار، خودباور و دارای عزت‌نفس، امانت‌دار، دانا و توانا، پاکدامن و باحیا، انتخابگر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی، خلاق و کارآفرین و مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانون‌مدار و نظم‌پذیر و آماده ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی. در این سند راهبردهای کلان نیز برای رسیدن به هر هدف کلان ذکر شده است و غالباً از راهبردهای مشترک برای رسیدن به اهداف کلان مختلف استفاده شده است. بنابراین اغلب راهبردها به هدف کلان شماره ۱ اشاره دارند و از طرفی راهبردی را نمی‌توان یافت که تنها به این هدف اشاره داشته باشد. در این سند، اهداف عملیاتی نیز ذکر شده است که این اهداف و راهکارهای ذیل آنها، لزوماً از تناظر یک‌به‌یک با هدف‌های کلان برخوردار نیستند؛ در نتیجه هدف خاصی را از بین ۲۳ اهداف عملیاتی نمی‌توان نام برد که صرفاً بر تربیت اخلاقی تأکید کرده باشد.

سایر مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش از دیگر اسناد مهم بالادستی نظام آموزش و پرورش است. یکی از مصوبات این شورا که به تربیت اخلاقی پرداخته، مصوبه اهداف کلی آموزش و پرورش است که در جلسه ۶۲۶ تاریخ ۱۳۷۷/۷/۳۰ به تصویب این شورا رسید. این اهداف شامل اهداف مختلفی از جمله اهداف اخلاقی بوده که اهداف اخلاقی این مصوبه شامل ۷ هدف کلی اخلاقی است. در جلسه ۹۵۲ تاریخ ۱۳۹۷/۲/۱۰ نیز اهداف دوره‌های تحصیلی بر مبنای ساختارهای شش‌گانه تعلیم و تربیت به تصویب رسید و به اهداف اخلاقی در اهداف ساخت تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی پرداخته شد که در دوره اول ابتدایی شامل ۳ هدف و در دوره دوم ابتدایی نیز شامل ۳ هدف است. شورای عالی آموزش و پرورش در مصوبه دیگری به تفکیک به بررسی و تصویب اهداف خاص هر دوره آموزشی پرداخت و اهداف دوره ابتدایی در ابعاد مختلف در جلسه ۶۴۷ تاریخ ۱۳۷۹/۲/۲۹ به تصویب رسید. اهداف اخلاقی این مصوبه شامل ۲۱ هدف با موضوع اخلاقی تحت عنوان مفاهیم راستگو، امین، مؤدب، مهربان، پاینده به عهد، حیا، عفت، احترام به بزرگترها، اطاعت از والدین، شجاع، صبور، پاکیزگی، انجام تکالیف شخصی، داشتن تلاش و پشتکار، پوشش اسلامی، اوقات فراغت مناسب، امیدوار، بانشاط، عدم ترس از مشکلات، آراستگی ظاهر، بخشش خطای دیگران، داشتن دلیل برای رفتار خود، استفاده از کلمات محبت‌آمیز و دوستانه، ندانن زحمت به دیگران برای کار خود، کمک به همسالان در یادگیری، یوازی و اصلاح رفتار اشتباه و داشتن انضباط، به کار برده شده است که این اهداف به دلیل شفاف، دقیق و قابل سنجش بودن، معیار اهداف اخلاقی مطلوب در این پژوهش انتخاب شد.

یافته‌های بدست آمده برای پاسخ به سؤال فرعی دوم: وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب مشخص شده بعد از دوران کرونا چگونه است؟

برای پاسخ به سؤال فرعی دوم پژوهش، ابتدا میزان تحقق متغیرهای هر هدف در پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت و سپس میانگین‌های بدست آمده برای هر یک از اهداف که از طریق آزمون تی‌تک‌نمونه‌ای در جدول ۱ ذکر و با طیف ۵ درجه لیکرت انطباق داده شده است.

جدول ۱. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب

متغیر	آزمون تی تک‌نمونه‌ای				
	میانگین	نقطه برش	مقدار t	Df	سطح معنی‌داری
راستگو و امین بودن	۳,۴۱۱۴۳	۳	۹۷,۱۳۱	۲۳۰	۰,۰۰۰
مؤدب و مهربان بودن	۳,۴۸۵۸	۳	۱۳۰,۹۶۵	۲۳۰	۰,۰۰۰
پابندی به عهد و وفا	۳,۴۶۲	۳	۸۸,۲۶۰	۲۳۰	۰,۰۰۰
مظاهر حیا و عفت	۳,۴۱۵۸	۳	۸۳,۱۶۶	۲۳۰	۰,۰۰۰
احترام به بزرگ‌ترها	۳,۸۳۰	۳	۷۹,۰۰۷	۲۳۰	۰,۰۰۰
اطاعت از والدین	۳,۴۶۹	۳	۶۷,۷۰۲	۲۳۰	۰,۰۰۰
شجاع و صبور بودن	۳,۳۵۰۸	۳	۷۲,۰۹۵	۲۳۰	۰,۰۰۰
تمیز و پاکیزه بودن	۳,۷۴۷	۳	۷۵,۵۷۷	۲۳۰	۰,۰۰۰
انجام تکالیف شخصی	۳,۷۹۷	۳	۷۵,۴۵۷	۲۳۰	۰,۰۰۰
تلاش و پشتکار برای رسیدن به هدف	۳,۴۹۷۰	۳	۸۱,۴۴۶	۲۳۰	۰,۰۰۰
دوست‌داشتن پوشش اسلامی و رعایت آن	۳,۵۱۹۴	۳	۵۶,۸۴۱	۲۳۰	۰,۰۰۰
استفاده مناسب از اوقات فراغت	۳,۴۱۵۹۴	۳	۷۴,۳۸۴	۲۳۰	۰,۰۰۰
امیدواری و بانشاط بودن و ترسیدن از مشکلات	۳,۴۹۶۹۶	۳	۹۰,۴۲۰	۲۳۰	۰,۰۰۰
ظاهر آراسته	۳,۸۵۱۲	۳	۷۶,۳۸۳	۲۳۰	۰,۰۰۰
خطا و اشتباه دیگران	۳,۶۱۶۳	۳	۹۰,۱۶۹	۲۳۰	۰,۰۰۰
دلیل داشتن برای رفتار خود با دیگران	۳,۸۱۵۱۲۵	۳	۸۵,۹۷۷	۲۳۰	۰,۰۰۰
استفاده از کلمات محبت‌آمیز در ارتباط با دیگران	۳,۴۸۱۲	۳	۱۰۹,۳۵۰	۲۳۰	۰,۰۰۰
زحمت ندادن به دیگران برای کار خود	۳,۰۹۹۳۴	۳	۶۴,۲۳۳	۲۳۰	۰,۴۸۵
کمک به همکلاسان و همسالان در انجام وظایف یادگیری	۳,۶۲۱۹	۳	۶۷,۰۸۱	۲۳۰	۰,۰۰۰
عذرخواهی در برابر رفتارهای ناپسند و اصلاح آن رفتارها	۳,۶۰۷۸	۳	۷۱,۸۹۱	۲۳۰	۰,۰۰۰
رعایت نظم و انضباط در خانه، مدرسه و اجتماع	۳,۶۴۱۴۴	۸۳۰۹۰	۶۳,۰۵۲	۵۰۰	۰,۱۱۵

*** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ * معنی‌داری در سطح ۰/۰۵

در جدول ۱، نتایج آزمون نشان داد که بین میانگین‌های بدست‌آمده با میانگین حد وسط (۳) اختلاف معنی‌داری وجود دارد. با توجه به اختلاف میانگین مثبت، می‌توان نتیجه گرفت آموزگاران دوره دوم ابتدایی درباره وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان این دوره بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب موافق بودند. موافقت آموزگاران با همه گویه‌های این عنصر به غیر از هدف ۱۸ (زحمت ندادن به دیگران برای کار خود) در حد زیاد بود. میزان موافقت آموزگاران با گویه ۲۱ مؤلفه در حد متوسط بود.

پاسخ به سؤال اصلی: از نظر آموزگاران ارزیابی میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در دوران پساکرونا چه میزان است؟

جدول ۲. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای بررسی میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش

متغیر	آزمون تی تک‌نمونه‌ای				
	میانگین	نقطه برش	مقدار t	Df	اختلاف میانگین
میزان تحقق اهداف اخلاقی	۳,۵۴۸۷۲۴	۳	۱۴,۲۲۲	۲۳۰	۵۴۸۷,۰

در جدول ۲، نتایج آزمون نشان داد که بین میانگین این متغیر (۳/۵۴) با میانگین حد وسط (۳) اختلاف معنی‌داری وجود دارد و میانگین بدست‌آمده برای هر یک از متغیرهای ۲۱ گانه اخلاقی، بالاتر حد وسط یعنی گزینه گاهی اوقات با امتیاز ۳ بوده است. بنابراین با توجه به اختلاف میانگین مثبت می‌توان نتیجه گرفت میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در حد متوسط به بالا بوده است و اغلب اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان محقق شده است و دانش‌آموزان این دوره در شرایط اخلاقی نسبتاً مطلوبی قرار دارند. همچنین برای تعیین اولویت‌بندی وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن برای اولویت‌بندی وضعیت اخلاقی موجود در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران بر اساس اهداف اخلاقی مطلوب

عناصر	میانگین	رتبه میانگین	خی دو	Df	Si g
ظاهر آراسته	۳۸۵۱۲	۱۵۰۴	۷۸۳/۲۲	۲۰	۰/۰۰۰
احترام به بزرگترها	۳۸۳	۱۴۸۷			
دلیل داشتن رفتار خود با دیگران	۳۸۳	۱۴۸۴			
انجام تکالیف شخصی	۳۸۱۵۱۲۵	۱۴۴۳			
تمیز و پاکیزه بودن	۳۰۹۷	۱۳۴۴			
کمک به همکلاسان و همسالان در انجام وظایف یادگیری	۳۰۳۷	۱۳۱۸			
بخشیدن خطا و اشتباه دیگران	۳۶۴۱۴۴	۱۱۸۵			
عذرخواهی در برابر رفتارهای ناپسند و اصلاح آن رفتارها	۳۶۲۱۹	۱۱۸۲			
استفاده از کلمات محبت‌آمیز در ارتباط با دیگران	۳۶۱۶۳	۱۱۵۶			
اطاعت از والدین	۳۶۰۷۸	۱۱۵۵			
دوست داشتن پوشش اسلامی و رعایت آن	۳۵۶۹	۱۰۴۹			
تلاش و پشتکار برای رسیدن به هدف	۳۵۱۹۴	۱۰۱۴			
امیدواری و با نشاط بودن و ترسیدن از مشکلات	۳۴۹۷	۹۹۸			
مؤدب و مهربان بودن	۳۴۹۶۹۶	۹۸۵			
پایبندی به عهد و وفا	۳۴۸۹۲	۹۶۸			
مظاهر حیا و عفت	۳۴۸۵۸	۹۳۷			
استفاده مناسب از اوقات فراغت	۳۴۶۲	۸۹۴			
راستگو و امین بودن	۳۴۱۵۹۴	۸۶۲			
شجاع و صبور بودن	۳۴۱۵۸	۷۶۶			
زحمت ندادن به دیگران برای کار خود	۳۳۴۱۳	۶۸۷			
رعایت نظم و انضباط در خانه، مدرسه و اجتماع	۳۰۹۹۳۴	۵۷۵			

در جدول ۳، اولویت‌بندی تحقق اهداف اخلاقی با توجه به رتبه میانگین نشان داد، ظاهر آراسته با رتبه (۱۵/۰۴)، احترام به بزرگترها (۱۴/۸۷)، دلیل داشتن رفتار خود با دیگران (۱۴/۸۴)، انجام تکالیف شخصی با رتبه (۱۴/۴۳)، تمیز و پاکیزه بودن با رتبه (۱۳/۴۴) به ترتیب اولویت اول تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ نشان داد که بین رتبه‌های ۲۱ عنصر اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

برای انجام ارزیابی تحقق اهداف اخلاقی، ابتدا تحلیلی بر اهداف اخلاقی مصوب در شورای عالی آموزش و پرورش انجام شد و با معیار قرار دادن اهداف اخلاقی مصوب، وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان بر مبنای اهداف اخلاقی سنجیده شد.

برای پاسخ به سؤال فرعی اول نتایج حاصل از بررسی اهداف اخلاقی مطلوب در تمامی اسناد بالادستی نشان می‌دهد که به اهداف اخلاقی در اسناد مختلف پرداخته شده است؛ اما هر یک از این اسناد، اهداف اخلاقی را در دسته‌بندی‌های متفاوتی طبقه‌بندی کرده‌اند. از اینرو وضعیت مطلوب اخلاقی در اسناد بالادستی گوناگون، وضعیت متفاوتی را ترسیم می‌کنند. بنابراین جهت پیشبرد اهداف اخلاقی مطلوب، لازم است همسوسازی لازم در این زمینه در اسناد بالادستی صورت بگیرد. همچنین جهت ارتقای هرچه بیشتر مقوله اخلاق، اهداف اخلاقی نظام آموزشی، جای کار بیشتری دارند.

در الگوی هدف‌گذاری «برنامه درسی ملی»، اخلاقی یکی از عناصر پنج‌گانه هدف‌گذاری برنامه‌های درسی است و برای آن ۷ هدف درج شده است و در آن بعد اعتقادی در بعد اخلاقی ادغام شده است. در بخش مبنای ارزش‌شناختی برنامه درسی ملی نیز به طور اخص به اهداف اخلاقی پرداخته نشده است و رنگ و بوی اهداف عبادی-اعتقادی در آن به مراتب بیشتر از اهداف اخلاقی است. مورد دیگر با توجه به اینکه اهداف مندرج در این سند برای دانش‌آموزان تمامی مقاطع از ۷ تا ۱۸ سال مشترک نمی‌باشد، ضروری است که در تهیه و تدوین اهداف اخلاقی به رشد شناختی دانش‌آموزان بر حسب سن و دوره تحصیلی آنان توجه شود. ضمناً این اهداف غالباً به صورت کلی و ایده‌آل‌گرایانه مطرح شده‌اند. جهت عملیاتی‌شدن این اهداف، ضروری است که اهداف اخلاقی، از اهداف کلی به اهداف جزئی و رفتاری تبدیل شوند و همچنین راهکارهای وصل به اهداف نیز ارائه شود.

در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، که برنامه درسی ملی بر مبنای آن تهیه و تدوین شده است به تربیت اخلاقی در ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی پرداخته شده است و به تربیت اخلاقی به طور مجزا اشاره نشده است. این اهداف منجر به تربیت اخلاقی محاط شده در تربیت دینی می‌شود و این نوع تربیت اخلاقی در شرایط امروز، کارآمدی لازم را نخواهد داشت. از اینرو لازم است که برای اهداف اخلاقی صورت‌بندی دیگری انجام شود. همچنین این سند به اهداف ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در قالب عباراتی کلی مانند رسیدن به حیات طیبه پرداخته است؛ لذا جهت تحقق اهداف، در نظر گرفتن اهداف اخلاقی شفاف با چهارچوب واضح، ضروری به نظر می‌رسد.

بجز برنامه درسی ملی، در سایر مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش نیز به تربیت اخلاقی اشاره شده است. در زمینه اهداف اخلاقی، تفاوت مصوبه ۹۵۲ با مصوبه ۶۴۷ در مجزا کردن دوره‌های هر مقطع تحصیلی است؛ اما به دلیل ادغام بعد اعتقادی در بعد اخلاقی در مصوبه ۹۵۲، اهداف این مصوبه معیار این پژوهش قرار نگرفت و مصوبه ۶۴۷ که به اهداف اخلاقی به طور مجزا در دوره ابتدایی پرداخته است، به عنوان وضعیت مطلوب در پژوهش حاضر لحاظ شد. باید اشاره کرد که از زمان تصویب آن در سال ۱۳۷۹ تاکنون زمان زیادی گذشته است و از آنجایی که تربیت اخلاقی با توجه به شرایط روز، دستخوش تغییر می‌شود، به‌روزرسانی اهداف اخلاقی ضروری است. همچنین در مصوبات این شورا، به راهکارها و ابزار سنجش اهداف اخلاقی نیز اشاره نشده است.

بعلاوه انتخاب مصوبه ذکر شده به عنوان وضعیت مطلوب در پژوهش حاضر به این دلیل بود که در بین اسناد بالادستی مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، تنها مرجعی است که در آن به اهداف اخلاقی به طور جداگانه از اهداف عبادی و اعتقادی و به طور صریح و شفاف با وضوح و شفافیت و به‌دور از کلی و ایده‌آل‌گرایی پرداخته است و ضمناً اهداف اخلاقی در دوره‌های تحصیلی مختلف را نیز بر مبنای رشد شناختی دانش‌آموزان از هم تفکیک کرده است.

طبق نتایج به‌دست‌آمده در رابطه با سوال فرعی اول می‌توان اشاره کرد که پژوهش حاضر با پژوهش علی‌پورمقدم و ملکی (۱۴۰۱)، حسینی (۱۴۰۰)، و پاریندوری، کری و لستری (۲۰۲۰) در زمینه بررسی جایگاه اهداف اخلاقی و توجه به تربیت اخلاقی در اسناد بالادستی همسو هستند.

در پاسخ به سؤال فرعی دوم، با توجه به اینکه میانگین تحقق تمامی اهداف ۲۱گانه و میانگین کلی تحقق اهداف اخلاقی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش بالاتر از حد متوسط (انجام رفتارهای اخلاقی در بیشتر از گاهی اوقات) گزارش شد، میانگین واقعی تحقق هر یک از اهداف بالاتر از میانگین فرضی است و بنابراین دانش‌آموزان در اغلب موارد رفتارهای اخلاقی از خود بروز می‌دهند که این حاکی از تحقق متوسط به بالای اهداف اخلاقی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش در دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی از نگاه آموزگاران است. نظر آموزگاران از این قرار است که وضعیت اخلاقی دانش‌آموزان دوره دوم ابتدایی در اغلب موارد مطلوب است و اغلب دانش‌آموزان دارای رفتارهای اخلاقی مناسبی هستند.

طبق نتایج یافته‌ها، نظرات آموزگاران در زمینه تحقق اهداف اخلاقی نزدیک به یکدیگر است و در این زمینه توافق نظر وجود دارد. بنابراین اکثر آموزگاران داشتن رفتارهای اخلاقی در اغلب دانش‌آموزان را تأیید می‌نمایند. در این بین تنها هدف رعایت نظم در خانه، مدرسه و اجتماع و

سپس هدف زحمت ندان به دیگران برای کار خود است که با اختلاف بسیار کمی از حد وسط قرار دارند و در زمینه تحقق این دو هدف اتفاق نظر کمتری نسبت به سایر اهداف وجود داشته است که بازنگری و توجه بیشتری را نسبت به خود می‌طلبند. در این راستا یکی از تحلیل‌های مهم در زمینه اهداف اخلاقی، اولویت‌بندی تحقق اهداف اخلاقی است که بیشتر آموزگاران در اهدافی که بیشترین و کمترین میزان تحقق را داشته‌اند، اتفاق نظر دارند. طبق نتایج اولویت تحقق رفتارهای اخلاقی در بین دانش‌آموزان، ابتدا رفتارهایی بیشتر تحقق یافته‌اند که خود دانش‌آموز، مدرسه و خانواده در آن درگیر هستند. به تدریج که نقش مدرسه و خانواده کمتر می‌شود، می‌توان اذعان داشت که اهداف اخلاقی به‌صورت کم‌رنگ‌تری تحقق یافته‌اند. این نتیجه مربوط به فرد یا برخورد با گروه همسالان در اجتماع است و نشان از اهمیت خانواده‌ها و مدرسه در امر آموزش خصوصاً آموزش‌های اخلاقی دارد.

نتایج پژوهش حاضر نشان از تأیید وضعیت تربیت اخلاقی دانش‌آموزان، البته در دوره ابتدایی دارد؛ چرا که در دوره ابتدایی وحدت و انسجام آموزشی بین خانواده و مدرسه برقرار است و دانش‌آموزان به دلیل سن کمشان حضور مستقل کمتری در جامعه دارند، همچنین کانال‌های تربیتی دیگر مثل اینترنت نقش کم‌رنگ‌تری نسبت به سایر دوره‌ها دارد و همین‌طور دانش‌آموزان به دلیل اینکه هنوز شخصیت‌شان به طور کامل شکل نگرفته است، آموزه‌های اخلاقی را راحت‌تر پذیرا شده و به آن عمل می‌کنند. از اینرو در رفتار دانش‌آموزان، وضعیت رفتار اخلاقی آنها نسبتاً مطلوب گزارش می‌شود.

به این نکته نیز اشاره می‌شود که هر چند رفتار اخلاقی در بین دانش‌آموزان در حد متوسط به بالا تحقق یافته؛ اما میزان تحقق این اهداف در دانش‌آموزان در حد متوسط کمی روبه‌بالا است و هنوز فاصله زیادی با تحقق کامل اهداف اخلاقی و رسیدن به وضعیت کاملاً مطلوب اخلاقی داریم. بنابراین جهت بالاتر بردن میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان و رسیدن به سرحد کاملاً مطلوب، مطالعه و ارائه راهکارها و برنامه‌ریزی‌های لازم، ضروری به نظر می‌رسد. در این راستا در قدم اول ضروری است بازنگری و اصلاحات لازم در اهداف اخلاقی اسناد بالادستی صورت بگیرد و در قدم دوم بر روند اجرا و عملیاتی کردن آن اهداف، نظارت‌های لازم صورت گیرد و ابزار و منابع لازم جهت تحقق اهداف در اختیار مدارس قرار گیرد و در نهایت با انجام پژوهش‌هایی مانند پژوهش حاضر، از نتیجه تربیت اخلاقی و میزان تحقق اهداف اخلاقی در دانش‌آموزان ارزیابی به عمل آید تا با استفاده از نتایج ارزیابی، اصلاح اهداف اخلاقی، محتوای لازم در زمینه اخلاقی، روش‌های آموزش اخلاقی، منابع مناسب و سایر به‌ترتیب لازم جهت ارتقای تربیت اخلاقی صورت گیرد.

لازم به ذکر است طبق نتایج بدست‌آمده در رابطه با سوال فرعی دوم، نتایج پژوهش حاضر با پژوهش اکرمی، دلاور و تمسکی (۱۴۰۰)، نوریندراوانی، مولیوتو و هاسیم (۲۰۲۲) و شک، لی، لیو، ژو و تونگی (۲۰۲۱) در زمینه وضعیت اخلاقی نسبتاً مطلوب دانش‌آموزان همسو است.

منابع

- احمدی‌فرد، مصطفی و امیری، دادمحمد (۱۳۹۶). روش‌های اصلاحی در تربیت اخلاقی قرآن کریم. مجله آموزه‌های قرآنی، سال هشتم، (۲۶)، ۳۹-۸۵.
- اکرمی، سید کاظم؛ دلاور، علی و تمسکی، محمدرضا (۱۴۰۰). وضعیت کنونی تربیت دینی و اخلاقی دانش‌آموزان بر اساس شاخص‌های سند تحول ۱۳۹۸. دوفصلنامه علمی علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، ۹(۱۶)، ۲۴۰-۲۱۷.
- انصاری، یحیی (۱۴۰۱). عوامل مؤثر در تعلیم و تربیت اسلامی. چهارمین کنگره ملی نوآوری و تحقیق در روان‌شناسی و تعلیم و تربیت اسلامی. دانشکده الهیات هدی، مرکز بین‌المللی همایش‌ها و سمینارهای توسعه پایدار علوم جهان اسلام، تهران.
- چرخاب، ملیحه؛ حسین‌پور، محمد؛ مصری، ماریا (۱۳۹۹). ارائه چارچوبی برای توسعه اخلاق حرفه‌ای مدیران با رویکرد آینده‌پژوهی. مجله علوم تربیتی، ۲۷(۲)، ۲۰۱-۲۲۴.
- حاجی‌بابائیان امیری، محسن (۱۳۹۸). روش‌های تربیت اخلاقی کاربردی در اسلام (با تأکید بر دوره نوجوانی و جوانی). تهران: سروش.
- حسنی، محمد (۱۴۰۰). نقدی بر اهداف ساحت تربیت دینی و اخلاقی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش. دوفصلنامه فلسفه تربیت، ۱۶(۱)، ۱۰۵-۱۳.
- حیدری، علیرضا (۱۳۹۸). معضل دولت‌سازی و سیاست‌گذاری آموزش و پرورش در ایران پس از انقلاب. فصلنامه تعلیم و تربیت، ۱۴۰: ۸۵-۶۵.

خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹). بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) با موضوع اهمیت آموزش و پرورش. سسی و چهارمین اجلاس رؤسای آموزش و پرورش سراسر کشور، بوشهر.

خجسته، سعیده (۱۴۰۰). نقش اعضای هیئت علمی، در اعتلای تربیت اخلاقی در دانشگاه‌ها، اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره ۱۴، ۳۴-۴۲.

خوب‌چهره، محمد؛ اکبری، احمد؛ پورشاهی، هادی و جرابین، مسلم (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت‌بندی ابعاد و مولفه‌های آموزش و پرورش استاندارد. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی، سال دوازدهم، (۱)، ۸۷-۱۱۰.

داودی، محمد؛ حسینی‌زاده، علی (۱۳۹۵). سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع). جلد سوم. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

سجادی، مرضیه سادات؛ بیضا، زینب (۱۳۹۹). عوامل مؤثر در تربیت کودک از نظر اسلام. پژوهش‌های اسلامی جنسیت و خانواده، سال سوم، (۴)، ۶۳-۷۹.

سعادت‌مند، علی؛ ویسی، غلامرضا (۱۳۹۷). بررسی فرایند و مولفه‌های تأثیرگذار در تدوین اهداف آموزشی آموزش و پرورش ابتدایی ایران، مالمزی و آلمان. فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال دوازدهم، (۳)، ۳۴۲-۳۵۵.

شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. تهران: وزارت آموزش و پرورش.

صافی، احمد (۱۴۰۱). آموزش و پرورش ابتدایی دوره اول و دوم متوسطه. تهران: سمت.

صالحی، کیوان؛ یادگاری، مطهره؛ سجادی، ترگس سادات (۱۳۹۸). ارائه نظریه داده‌بنیاد برای تبیین فرایندهای جاری تربیت اخلاقی در مدارس متوسطه شهر تهران. فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت، سال ۴، (۲).

عطایی، سینا؛ عزیزی نژاد، وحید (۱۴۰۱). جایگاه اخلاق در آموزش و تربیت از منظر اندیشمندان اسلامی و غربی. تهران: کلید پژوه.

علی‌پور مقدم، خدیجه و ملکی، حسن (۱۴۰۱). شناسایی و اعتباریابی مبانی و اهداف الگوی برنامه درسی تربیت اخلاقی. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۵، (۳)، ۲۸۹-۲۸۰.

کارور، نجمه؛ خوشبخت، فریبا؛ مزیدی، محمد (۱۳۹۳). فهم آموزش اخلاق در مدارس ابتدایی شهر شیراز از دیدگاه معلمان پایه اول. پژوهش‌های برنامه درسی، (۴)، ۱۳۱-۱۶۳.

محمودنژاد مقدم، آزاده (۱۳۹۷). اهمیت دیگری در فلسفه اخلاقی و تربیتی امانوئل لویناس. تهران: سخنوران.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۹۷). موضوع نقش هنر در تربیت اخلاقی. رشد مدرسه فردا، وزارت آموزش و پرورش، دفتر انتشارات و فناوری آموزشی.

Arthur, G., Kristjánsson, K., Harrison, T., Sanderse, W., Wright, D. (2017). Teaching Character and Virtue in Schools. London and New York: Routledge.

Bischoff, K. (2016). The Civic Effects of Schools: Theory and Empirics. Theory and Research in Education, 14(1), 91-106. <http://dx.doi.org/10.1177/1477878515619794>

Giner Sorolla, R., Chapman, H. A. (2017). Beyond purity: Moral disgust toward bad character. Psychological Science, 28(1), 80-91.

Kristjánsson, K. (2015). Aristotelian Character Education. London: Routledge.

Kristjánsson, K. (2016). Aristotelian character education: A response to commentators. Journal of Moral Education, 45 (4), 527-234.

Parinduri M. A., Kari, A., Lestari, H. (2020). Main Values of Toba Muslim Batak Culture in Moral Education Perspective. Journal of Social and Islamic Culture, Vol. 28, No.1, 121-140.

Pring, R. (2019). Development of moral education in the UAE: Lessons to be learned. Oxford Review of Education, 45(3), 297-314.

- Rismiyati, N., Mulyoto, Dardiri, H. (2022). Evaluation model of character education programs in islamic religious education and moral education Glearnin at smp negeri i Surakarta. Journal research of social science economic and management, Vol. 01, No. 9, 1453-1472. <https://jrssem.publikasiindonesia.id/index.php/jrssem/index>
- Shek, D.T., Lee, B.M., Liu, L.L., Zhu, X., Tongyi, J. (2021). Adolescents' perceptions of moral character: The self-enhancement effect. Int J Child Health Hum Dev, 14(1), 51-62.
- Vaquero,M, (2018), Religious Education in Public Schools in Western Europe, International Education Studies, N. 11(1), p. 155-164.

Evaluating the Level of Achievement of Moral Goals in Students of Upper Elementary School Based on Approvals of Supreme Council of Education in Post-Corona

FatemehZahra Pourmajlesi¹ and Soolmaz Nourabadi^{*2}

Abstract:

This study focuses on analyzing ethical objectives in Ratifications of Supreme Council of Education and evaluating the extent to which these objectives are achieved in elementary school students in post corona, particularly from the perspective of teachers. The nature of this research is quantitative, with an applied objective and a survey data collection method. The statistical population consists of elementary school teachers in district 11 of Tehran 399 teachers that was select a sample of 221 teachers by simple random sampling method. The library research method and questionnaires were used to examine the educational ethical objectives. The findings indicate that various ethical objectives are mentioned in upstream educational documents. However, the classification and approach to ethical objectives differ in various documents, suggesting the need for synchronization and reforms in the field of ethical objectives. Moreover, based on the evaluation results of ethical status of students, it can be concluded that achievement level of ethical objectives in elementary school students, is generally moderate to high, and students in this grade have a relatively favorable ethical status. However, the ethical objectives have only been achieved slightly above the average level and still have a long way to go to fully achieve these objectives.

Keywords: Evaluation, Ethical Objectives, Elementary School, Ratifications of Supreme Council of Education, Post-Corona.

¹. M.A. in Curriculum, Department of Educational Sciences, Faculty of Governance, Shahed University. Email: fatemehzahrpourmajlesi@gmail.com

2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Governance, Shahed University. Email: nourabadi@shahed.ac.ir .